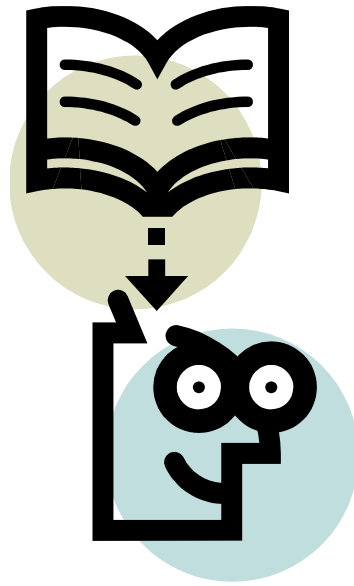

**Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут філології та журналістики
Кафедра української мови та методики їх навчання**

СТИЛІСТИКА І КУЛЬТУРА МОВИ

Модуль 3

**інструктивно-методичні рекомендації до практичних занять
для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузей знань 03 Гуманітарні науки
035 Філологія 035.01 (Українська мова та література)**

ЖИТОМИР

2025

УДК 81'38:378.147(072)

Рекомендовано до друку вченою радою

Житомирського державного університету імені Івана Франка

протокол № 11 від 30 травня 2025 р

Рецензенти:

Василь Денисюк – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології Хмельницького національного університету;

Ірина Сус – доцент кафедри української мови ім. проф. Івана Ковалика Львівського національного університету імені Івана Франка;

Леся Ящук – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та методики її навчання Житомирського державного університету імені Івана Франка.

«Стилістика і культура мови (модуль 3)»: інструктивно-методичні рекомендації до практичних занять із обов'язкової освітньої компоненти для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 035 Філологія 035.01 (Українська мова і література) / Уклад. М. В. Шарапа, В. М. Титаренко. Житомир: Видавництво ЖДУ імені Івана Франка, 2025. 43 с.

Видання підготовлене з метою надати методичну допомогу здобувачам спеціальності 035 Філологія 035.01 (Українська мова і література) у вивченні освітньої компоненти «Стилістика і культура мови» (модуль 3). Методична розробка містить опис і структуру освітньої компоненти; теоретичні питання, основні поняття та терміни, питання та завдання для обговорень і самоконтролю, списки додаткової рекомендованої літератури до тем; список основної та допоміжної літератури до модуля 3; тестові завдання до модуля 3; питання до іспиту

© Шарапа М. В., Титаренко В. М., 2025

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка, 2025

ЗМІСТ

Вступ.....	4-8
Опис освітньої компоненти.....	9
Структура освітньої компоненти.....	10-12
Тематика практичних занять, основні поняття та терміни, питання та завдання для обговорень і самоконтролю, списки додаткової літератури до тем.....	13-25
Список основної та допоміжної літератури до модуля 3.....	26-30
Тестові завдання до модуля 3.....	31-40
Питання до іспиту.....	41-45

ВСТУП

Освітню компоненту «Стилістика і культура мови» вивчають здобувачі вищої освіти на III курсі. Програма навчальної дисципліни складається з 3 модулів: Модуль 1. Стилї української мови. Фонетичні, лексичні, словотвірні, морфологічні та синтаксичні засоби української мови. Модуль 2. Граматична стилістика української мови. Модуль 3. Культурний вимір мовних форм.

Мета вивчення освітньої компоненти: удосконалити та систематизувати знання про стилістичну систему української мови в її довершеній, поліфункціональній формі, про мовні норми сучасної української літературної мови; засвоїти практичну стилістику української мови; виробити стійкі практичні навички з культури української мови; сприяти формуванню усвідомленої висококультурної національно-мовної особистості.

Основні завдання вивчення освітньої компоненти:

- ❖ озброїти студентів науковою методологією пізнання мовностилістичних явищ;
- ❖ з'ясувати та засвоїти основні поняття та категорії стилістики, культури мови;
- ❖ визначати критерії класифікації стилів; вивчити основні етапи формування й розвиток функціональних стилів української літературної мови, ролі інтра- та екстралінгвальних чинників у розбудові функціонально-стильової системи; характеристики стилістичного багатства сучасної української мови;
- ❖ оволодіти стилістичною системою української мови (стилістикою ресурсів та функціональною стилістикою); виробити вміння і навички визначення стилістичних ознак мовних одиниць у текстах усіх стилів та оцінювати стилістичні можливості елементів мовної системи;

- ❖ визначати критерії формування та виділення мовних норм; усвідомлено виявляти причини порушення мовних норм та визначати шляхи їх попередження;

- ❖ формувати комунікативні якості індивідуального мовлення студентів як одну із важливих складових професіограми майбутнього фахівця;

- ❖ удосконалити індивідуальну культуру мовлення студентів, сформувати необхідні уміння та навички реалізації набутого мовного досвіду під час майбутньої професійної комунікації.

Змістовно освітня компонента спрямована на формування здобувачами вищої освіти здатності розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов. Вивчення освітньої компоненти сприяє формуванню та поглибленню таких компетентностей та програмних результатів навчання:

- ❖ здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

- ❖ здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

- ❖ здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;

- ❖ здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями;

- ❖ здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- ❖ уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- ❖ здатність працювати в команді та автономно;
- ❖ здатність спілкуватися іноземною мовою;
- ❖ здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- ❖ здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ❖ навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- ❖ здатність проведення досліджень на належному рівні;
- ❖ уміння організовувати власну діяльність та ефективно витратити час;
- ❖ усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ;
- ❖ здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні;
- ❖ здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов(и), що вивчаються(ється);
- ❖ здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію;
- ❖ здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя;
- ❖ здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації);
- ❖ здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань;
- ❖ усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами;

❖ здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів;

❖ здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення;

❖ здатність до організації ділової комунікації;

❖ володіння методами аналізу й структурування мовного й літературного матеріалу.

❖ вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації;

❖ ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати;

❖ співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо;

❖ знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови (мов) і літератури (літератур), що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності;

❖ знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності;

❖ аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють;

❖ використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя;

- ❖ здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів;
- ❖ знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності;
- ❖ уміти застосовувати набуті знання й навички під час різних видів професійної діяльності.

Опис освітньої компоненти

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОПП / ОНП рівень вищої освіти	Характеристика освітньої компоненти	
		денна форма	заочна форма
Кількість кредитів – 6,5	03 Гуманітарні науки	Обов’язкова	
	035.01 Філологія (українська мова та література		
Модулів – 3	Філологія (українська мова та література	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин –195		III	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми: аудиторних –3,1 год (V семестр); 2,9 год (VI семестр); самостійної роботи здобувача – 6,5 год (V семестр); 0,9 год (VI семестр)	Перший (бакалаврський)	36 год.	-
		Практичні / Семінарські	
		54 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		105 год.	-
		Індивідуальна робота	
		-	-
		Вид контролю: залік (V семестр); екзамен (VI семестр)	

Структура освітньої компоненти

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					У тому числі					
		Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття	Всього	Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття
Модуль І. Стилї української мови. Фонетичні та лексичні засоби української мови												
Тема 1. Стилїстика як наука. Стилї української мови.	9	2	2		5		-	-	-		-	
Тема 2. Фонетичні засоби стилїстики.	9	2	2		5		-	-	-		-	
Тема 3. Тропи	21	2	4		15		-	-	-		-	
Тема 4. Лексичні засоби стилїстики.	25	4	6		15		-	-	-		-	
Тема 5. Стилїстика фразеологічних одиниць.	11	2	2		7		-	-	-		-	
Разом за модулем 1	75	12	16		47		-	-	-		-	
Модуль ІІ. Граматична стилїстика української мови												
Тема 6. Стилїстичні функції	10	2	2		14		-	-	-		-	

словотворення.												
Тема 7. Морфологічні засоби української мови.	10	2	4		20		-	-	-		-	
Тема 8. Синтаксичні засоби української мови. Стилістичні фігури.	10	2	4		20		-	-	-		-	
Разом за модулем 2	60	6	10		44		-	-	-		-	

Модуль III. Культурний вимір мовних форм

Тема 9. Культура мови як окрема лінгвістична дисципліна.	8	2	4		2		-	-	-		-	
Тема 10. Комунікативні ознаки культури мовлення.	8	2	4		2		-	-	-		-	
Тема 11. Орфоепічні, акцентні та інтонаційні норми.	8	2	4		2		-	-	-		-	
Тема 12. Лексико- фразеологічні норми.	13	4	6		3		-	-	-		-	
Тема 13. Морфологічні норми.	10	4	4		2		-	-	-		-	
Тема 14.	13	4	6		3		-	-	-		-	

Синтаксичні та пунктуаційні норми.												
Разом за модулем 3	60	18	28		14		-	-	-		-	
Усього годин	195	36	54		105		-	-	-		-	

Модуль III. Культурний вимір мовних форм

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Культура мови як окрема лінгвістична дисципліна

1. Предмет і завдання курсу, зв'язок з іншими науковими дисциплінами.
2. Традиції українського красномовства. Внесок українських лінгвістів, визначних діячів літератури й культури в розробку теорії та практики культури мови.
3. Мова та культура мовлення. Поняття спілкування.
4. Поняття мовних норм. Причини їх порушення.

Основні поняття та терміни: культура мови, культура мовлення, спілкування, комунікація, мовна особистість, мовна норма, орфоепічна мовна норма, акцентуаційна мовна норма, лексична мовна норма, граматична мовна норма, стилістична (стильова) мовна норма.

Питання та завдання для обговорень і самоконтролю:

1. Обґрунтувати особливості зв'язку культури мови з іншими лінгвістичними та нелінгвістичними науковими дисциплінами.
2. Розмежувати поняття *культура мови* та *культура мовлення*.
3. Визначити основні чинники, які впливають на культуру мовлення.
4. Підготувати повідомлення про внесок одного із українських лінгвістів у розробку теорії та практики культури мови.
5. Скласти анотований список довідкової літератури з культури мовлення.
6. Які сайти допомагають вам в удосконаленні культури мовлення? Детально описати один із них.
7. Підготувати презентацію на тему «*Культура мовлення – складова загальної культури людини*».

Додаткова рекомендована література до теми:

1. Дзюбак Н. М. Вплив інтернет-дискурсу на формування мовної норми в сучасній українській мові. *Вісник гуманітарних наук*. 2024. Вип. 2. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgn_2024_2_5.
2. Зайцева О. М. Варіантність норми як відображення сучасного стану мови у сфері телевізійної інформації. *Філологічні науки: Вісник ВНТУ. Серія: Філологія*. 2019. № 4 (1). С. 21–26.
3. Ключова О. Є. Культура мови, культура мовлення та правописні норми: лінгвістична вікторина. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія»* : зб. наук. праць. 2021. № 51. Т. 1. С. 54–59.
4. Климова К. Я. Мовна норма і культура мовлення студентів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія*. 2011. № 35. С 231-234.
5. Лучик А. А. Динаміка мовної норми і проблеми кодифікації. *Магістеріум. Мовознавчі студії*. 2016. Вип. 62. С. 51–55.
6. Культура мови : від теорії до практики : монографія / Л. Струганець, О. Бобесюк, О. Веремчук та ін.; [за ред. Л. Струганець]. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. 216 с.
7. Хома О.М., Хома Т.В. Культура мовлення як складова культури особистості. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, Budapest, V (51), Issue: 112, 2017. С. 24-27.

Тема 2. Комунікативні ознаки культури мовлення

1. Правильність мовлення як визначальна ознака культури мовлення.
2. Чистота мовлення, її зв'язок з правильністю. Виявлення чистоти в орфоепії, слововживанні, інтонації.
3. Змістовність та точність мовлення.
4. Логічність мовлення. Поняття алогізмів.
5. Багатство мовлення, критерії його оцінювання.
6. Виразність мовлення. Шляхи її вдосконалення.
7. Доречність мовлення. Її зв'язок з точністю, чистотою та виразністю. Доречність стилізова, контекстуальна, ситуативна.
8. Комунікативна професіограма фахівця.
9. Мовний, мовленнєвий та спілкувальний етикет.

Основні поняття та терміни: комунікативні ознаки культури мовлення, правильність мовлення, нормативний аспект культури мовлення, змістовність мовлення, точність мовлення, логічність мовлення, алогізми, чистота мовлення, багатство мовлення, виразність мовлення, доречність мовлення, комунікативна професіограма фахівця, мовний етикет, мовленнєвий етикет, спілкувальний етикет, етикетні мовні формули.

Питання та завдання для обговорень і самоконтролю:

1. Оцінити комунікативні ознаки власної культури мовлення.
2. Знайти приклади порушень змістовності, точності, логічності, доречності мовлення в інтернет-спілкуванні. Пояснити причини їх виникнення. Запропонувати шляхи попередження.
3. Укласти власну комунікативну професіограму фахівця.
4. Оформити парадигму мовних формул для різних етикетних ситуацій.
5. Підготувати повідомлення про мовний етикет різних народів світу.

6. Запропонувати поради для студентів щодо вдосконалення культури мовлення.
7. Довести на конкретних прикладах, що «*неправильно вжите слово породжує помилкові судження*» (Г. Спенсер).

Додаткова рекомендована література до теми:

1. Василенко І. О. Комунікативні ознаки культури мовлення в умовах інформаційного суспільства. *Матеріали конференції КНЕ*. Київ, 2022. С. 45–50.
2. Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради. Київ: Либідь, 2011. 248 с.
3. Старунова А. Л. Культура української фахової мови. Види і жанри професійного спілкування. *Література та культура Полісся. Серія : Філологічні науки*. 2018. Вип. 93. С. 118-124.
4. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення: навчальний посібник. Київ: Літера, 2020. 400 с.
5. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 5-те вид., виправ. і доповнен. Київ: Алерта, 2023. 536 с.

Тема 3. Орфоепічні, акцентуаційні та інтонаційні норми

1. Орфоепічні норми. Причини їх порушення.
2. Акцентуаційні мовні норми. Особливості наголошування слів в українській мові.
3. Складні випадки наголошування.
4. Інтонаційні норми.
5. Правила милозвучності української мови.

Основні поняття та терміни: орфоепічні мовні норми, акцентуаційні мовні норми, словорозрізнявальний наголос, форморозрізнявальний наголос, діалектний наголос, інтерферентний наголос, інтонаційні мовні норми, евфонія.

Питання та завдання для обговорень і самоконтролю:

1. Укласти словник складних випадків наголошування (із власного мовленнєвого досвіду).
2. Пояснити, як впливає зміна наголосу на лексичне, граматичне чи лексико-граматичне значення слів. Навести приклади.
3. Опрацювати: Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): [монографія]. Вид. 3-є, доп. Івано-Франківськ, 2013. с. 45-61. На основі опрацьованого матеріалу створити презентацію.
4. Підготувати повідомлення на тему: «Наголос – важливий засіб оформлювання усного мовлення».

Додаткова рекомендована література до теми:

1. Дружинець М. Л. Орфоепія приголосних звуків у синхронії та діяхронії: сучасне українське соціофонетичне мовлення та історична

ретроспектива. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (71), № 3, ч. 1. С. 11-15.

2. Зінченко В. Орфоепічна, акцентуаційна та лексична робота на заняттях ділової української мови як важливий чинник формування високого рівня культури мовлення студентів економічного профілю. *Актуальні проблеми гуманітарних наук*. 2020. Вип. 28, ч. 1. С. 203-208.

3. Кузнецова Г. Теоретичні основи формування орфоепічної компетентності майбутніх учителів української словесності. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, (16), 2021, С. 142-157. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.16.2021.246372>

4. Левун Н. В. Шляхи засвоєння акцентуаційних норм української мови. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*. 2014. Вип. 15. С. 84-88.

5. Стахів М. О. Український комунікативний етикет : навч.-метод. посіб. К. : Знання, 2008. 245 с.

6. Стахів М. Комунікативний етикет як складова професійної компетентності педагога. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. № 4. С. 87–96. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pippo_2014_4_12.

7. Стратулат Н. В. Випадки порушення акцентуаційних норм у фаховому мовленні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (70), № 2, ч. 1. С. 56–60. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2020_31%2870%29_2%281%29__12.

8. Хомич Т. Л. Сучасна українська літературна мова: Фонетика, Фонологія, Фономорфологія, Орфоепія, Графіка, Орфографія : Першокурснику на допомогу. Чернігів: НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2019. 116 с.

Тема 4: Лексичні та фразеологічні норми

1. Культура мовлення і найпоширеніші мовленнєві помилки.
2. Лексичні норми. Причини їх порушення.
3. Закони сполучуваності слів.
4. Евфемізми й мовна етика.
5. Особливості вживання багатозначних слів, омонімів, паронімів.
6. Суржик та кальковані слова.
7. Плеоназм і тавтологія як надлишкові засоби мови.
8. Іншомовні слова в складі лексичної системи української мови.
9. Фразеологічні норми. Причини їх порушення.

Основні поняття та терміни: лексичні норми, інтерференція, евфемізми, багатозначні слова, омоніми, пароніми, суржик, калька, плеоназм, тавтологія, іншомовна лексика, трансформація фразеологізмів.

Питання та завдання для обговорень і самоконтролю:

1. Дібрати 10 варіантів паронімів та скласти з ними речення.
2. З'ясувати особливості міжмовної омонімії в інтерферентному аспекті. Навести приклади.
3. Знайти 20 словосполучень, у яких порушено лексичні мовні норми. Пояснити причини їх порушення та записати правильно.
4. Дібрати по 5 прикладів плеоназмів і тавтології як надлишкових засобів мови.
5. До слів *говорити, турбота, залежний, швидко, відповідати, важкий* дібрати якомога більше синонімічних сполук, які б уживалися в різних стилях мови (граматичну форму слова можна змінювати): Зразок: *Виховувати*. Формувати комунікативні навички (науковий стиль); плекати мову (публіцистичний стиль); виколихувати діточок (художній стиль).

6. Дібрати 10 слів іншомовного походження, які часто використовують у інтернет-спілкуванні, та замінити їх українськими відповідниками.
7. Підготувати повідомлення на тему «Сучасний молодіжний сленг».
8. Знайти 10 прикладів трансформації фразеологізмів у мові ЗМІ.

Додаткова рекомендована література до теми:

1. Бондаренко С. І. Норми української літературної мови в курсі старшої школи. *Українська мова і література в школі*. 2018. № 5. С. 12–16.
2. Гудима Н. В. Основні чинники лексичних запозичень у зарубіжному й українському мовознавстві. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2012. Вип. 31. С. 42-46. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkrnu_fil_2012_31_14.
3. Гудима Н. В. Вплив мовних та позамовних чинників на збагачення словникового складу сучасної української літературної мови. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. 2010. Випуск XXIII. Частина 4. С. 308–316.
4. Гудима Н. Сучасні аспекти дослідження запозиченої лексики в українському мовознавстві. *Науковий вісник Херсонського державного університету". Сер. : Лінгвістика*. 2011. Вип. 15. С. 13-19. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_2011_15_4.
5. Гуменюк Т. І. Запозичення та їхні типи в сучасній українській телівізійній фаховій мові. *Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки*. 2014. Т. 164. С. 55-59. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAfn_2014_164_14.
6. Коц Т. А. До проблеми лексичної норми сучасної української літературної мови. *Мовознавство*. 2009. № 1. С. 70–75. Режим доступу: <https://movoznavstvo.org.ua/component/attachments/download/344.html>
7. Лексикологія сучасної української літературної мови [Текст] : методичні вказівки до практичних занять / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ;

[уклад. О. М. Рудь]. Суми : [СумДПУ імені А. С. Макаренка], 2023. 67 с.

Режим доступу: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/13121>

8. Мартос, С. А. Українська мова: лексикологія і фразеологія : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти спеціальності «Журналістика» / С. А. Мартос, С. М. Климович, А. Ф. Соломахін. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 236 с. Режим доступу: <https://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/16651>

9. Ріпей М. В. Порухення лексичної норми в сучасній газетній мові. *Українська мова*. 2021. № 1. С. 91-103. Режим доступу: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001268855>

10. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А.К. Мойсієнко, О.В. Бас-Кононенко, В.В. Бондаренко та ін. К. : Знання, 2010. 270 с.

11. Стишов О.А. Динаміка лексичного складу сучасної української мови. Лексикологія. Лексикографія: навч. посіб. Біла Церква : «Авторитет», 2019. 198 с.

Тема 5: Морфологічні норми.

1. Поняття морфологічної норми.
2. Норма й основні морфологічні категорії: рід, число, відмінок, ступені порівняння.
3. Варіантність морфологічної норми.
4. Нормативність прізвищ та топонімів.
5. Морфологічні норми іменника, прикметника, числівника, займенника, дієслова.

Основні поняття та терміни: граматична норма, морфологічна норма, морфологічні категорії: рід, число, відмінок, ступені порівняння.

Питання та завдання для обговорень і самоконтролю:

1. Знайти по 5 прикладів порушень морфологічної норми (до кожної самостійної частини мови). Виправити помилки.
2. Дібрати 10 прикладів іменників чоловічого роду II відміни, які у родовому відмінку мають паралельні закінчення -а(-я) та -у(-ю).
3. Навести приклади найпоширеніших способів заміни активних дієприкметників.
4. Підготувати повідомлення на такі теми: «Нормативність категорії числа», «Нормативність категорії відмінка», «Нормативність категорії роду»,

Додаткова рекомендована література до теми:

1. Адаменко А.М. Стильова диференціація логічних прийменників сучасної української мови. *Вісник Донецького національного університету. Сер. Б : Гуманітарні науки*. 2015. № 1-2. С. 12-16. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdnug_2015_1-2_3.
2. Колібаба Л. Актуалізовані сполучники української мови в текстах різних функціональних стилів. *Українська мова*. 2017. № 2. С.49-61. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2017_2_7.
3. Микитюк О. Р. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма : навч. посіб. / О. Р. Микитюк ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". 4-те вид., зі змінами. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2015. 440 с.
4. Сікорська З. С. Про особливості вживання прийменника *на* у професійному мовленні. Режим доступу: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15900/Sikors%CA%B9ka.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
5. Шабат-Савка С.Т. Займенник у системі координат української мови : відкрита лекція. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня “Рута”», 2022. 56 с.

Тема 6: Синтаксичні та пунктуаційні норми.

1. Поняття синтаксичної норми.
2. Складні випадки синтаксичного узгодження.
3. Складні випадки синтаксичного керування.
4. Культура вживання прийменників.
5. Порядок слів у реченні.
6. Активні та пасивні звороти.
7. Однорідні члени речення. Помилки в реченнях з однорідними членами.
8. Відокремлені члени речення. Помилки в реченнях із відокремленими членами.
9. Пряма й непряма мова.
10. Вставні та вставлені конструкції.
11. Попередження помилок, пов'язаних із будовою речень.

Основні поняття та терміни: синтаксична норма, пунктуаційна норма, узгодження присудка з підметом, складні випадки синтаксичного керування, однорідні члени речення, відокремлені члени речення, пряма й непряма мова, вставні та вставлені конструкції.

Питання та завдання для обговорень і самоконтролю:

1. Знайти та виписати 20 сполучень слів, у яких порушені різні синтаксичні норми. Записати правильно.
2. Які найтипівіші помилки трапляються в побудові речень із однорідними членами?
3. Які найтипівіші помилки трапляються в побудові речень із відокремленою обставиною, вираженою дієприслівниковим зворотом?

4. Підготуватися до обговорення таких питань: Які типові синтаксичні помилки трапляються в сучасних ЗМІ? Як порушення синтаксичної норми впливає на якість інформаційного простору?

5. Знайти 3 приклади речень з порушеннями синтаксичних норм у матеріалах онлайн-ЗМІ (з посиланням на джерело). Запропонувати виправлення.

6. Створити пам'ятки «Правильне вживання прийменників в українській мові», «Культура вживання сполучників в українській мові».

Додаткова рекомендована література до теми:

1. Галас А. М., Сабадош І. В. Синтаксис словосполучення і простого речення сучасної української мови: Практикум. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2023. 238 с.

2. Горголюк Н. Г. Синтаксис у контексті академічної лінгвоукраїністики. *Українська мова*. 2019. № 1. С. 55-70. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2019_1_7.

3. Дзядик Ю. І. Речення з однорідними членами у світлі хронології граматичної думки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Германістика та міжкультурна комунікація*. 2019. Вип. 2. С. 24-28. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvxdupmk_2019_2_6.

4. Зелінська М. З., Фендак Д. Р. Синтаксичний зв'язок керування у польській та українській мовах (на прикладі вербальних словосполучень). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія»*, 2024, 20(88), С. 26-30. Режим доступу: <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/3983>

5. Культура наукового мовлення : навчальний посібник / О. В. Діденко та ін. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2019. 248 с.

6. Кутня Г. Синтаксис сучасної української мови. Ч. І: Словосполучення та просте речення. Львів, 2013. 178 с.

7. Островська Л. Теоретичні проблеми синтаксису сучасної української мови : навчальний посібник; відп. ред. С. Пономаренко. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2022. 240 с.

8. Синтаксис української мови : хрестоматія : у 2 ч. / Упоряд. : А. Мойсієнко, В. Чумак, С. Шевель. К. : ВПЦ "Київський університет". 2019. Ч. 1. 559 с.

Рекомендована література до модуля 3

Основна

1. Гарбар І. В. Культура мовлення : навчальний посібник. Миколаїв : НУК, 2023. 228 с.
2. Заболотний О., Заболотний В. Культура мовлення працівників органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування. Київ, 2019. 272 с.
3. Заболотний О., Заболотний В. Правильне мовлення. Київ, 2020. 272 с.
4. Маруніч І., Гайдаєнко І. Ділове спілкування та культура мовлення. Київ, 2019. 224 с.
5. Мельник Т., Струганець Л., Бобесюк О. Культура мови: від теорії до практики. Київ, 2017. 216 с.
6. Норми сучасної української літературної мови : методичний посібник / Укладачі: Назаревич Л. Т., Равлів І. П., Федак С. А., Гавдида Н. І., Баб'як Ж. В. Денисюк Н. Р., Мацюк Г. Р. Тернопіль : Вектор, 2019. 78 с.
7. Пасинок В.Г. Основи культури мовлення. Київ, 2019. 184 с.
8. Пискач О. Д. Культура професійного мовлення філолога: Практикум. – Ужгород, 2016. – 77 с.
9. Савчук С.В. Норми сучасної української літературної мови: Методичний посібник. Тернопіль: ТНТУ, 2019. 116 с.
10. Семашко Т.Ф. Практична стилістика і культура мовлення: Навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей. Івано-Франківськ: НАІР, 2019. 256 с. 450 с.
11. Український правопис. Київ : Наукова думка, 2019. 391 с.
12. Фаріон І. Англізми і протианглізми: 100 історій слів у соціоконтексті. Львів : Свічадо. 714 с.
13. Фаріон І. Д Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): [монографія], вид. 3-тє, доп. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 332 с.

Додаткова

1. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити : посібник / За заг. ред. О.А. Сербенської. Львів: Світ, 1994. 152 с.
2. Бирик С. П. Усна літературна мова в українській культурі повсякдення : монографія. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2013. 589 с.
3. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.
4. Герман В., Громова Н. Культура української мови: Навчальний посібник для студентів філологічних (гуманітарних) факультетів вищих навчальних закладів. Суми, 2010. 360 с.
5. Єрмоленко С. Нариси з української словесності. Стилїстика та культура мови. Київ : Довіра, 1999. 431 с.
6. Капелюшний А. О. Практична стилїстика української мови: Навчальний посібник. Вид. 2-ге, перероблене. Львів : ПАІС, 2007. 400 с.
7. Капелюшний А. О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів: практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: Практична стилїстика української мови, Стилїстика тексту; Редагування в засобах масової інформації). Львів : ПАІС, 2003. 544 с.
8. Клєщова О. Є., Кравчук О. М. Культура української мови : навч.-метод. посіб. для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 014.01 Середня освіта. Українська мова і література, 014.01 Середня освіта. Українська мова і література. Мова і література (англійська). Вид. 2-ге, переробл. і доповн. Старобільськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2021. 263 с.
9. Клименко Н.Ф. Вибрані праці / Упоряд. Є.А. Карпіловська, О.Д. Пономарів, А.О. Савенко. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2014. 728 с.
10. Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення: Навч. посібник. – 2_е вид., випр. і доп. К.: Ліра–К, 2006. 240с.
11. Коваль А. П. Практична стилїстика сучасної української мови. Київ : Вища школа, 1987.

12. Культура української мови: довідник / за ред. О. Д. Пономарева. Київ: Либідь, 2001. 368 с.
13. Пентилюк М. І. Культура мови і стилістика: пробний підручник для гімназій гуманіт. профілю. Київ, 1994. 240 с.
14. Пентилюк М. І., Маруніч І. І., Гайдаєнко І. В. Ділове спілкування та культура мовлення. Навч. посіб.– К.: Центр учбової літератури, 2011. 224 с.
15. Пискач О. Д. Культура професійного мовлення філолога: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 035 «Філологія», спеціалізації 035.01 «Українська мова та література», освітньо-професійної програми «Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність». Ужгород, 2023. 132 с.
16. Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради. Київ: Либідь, 2011. 248 с.
17. Семеног О. М. Культура наукової української мови. 2-ге видання, стереотипне («Академія»), 2012. 216 с.
18. Сербенська О. А. Екологія українського слова : практ. словничок-довід. / Олександра Сербенська, Марія Білоус; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 56 с.
19. Сербенська О. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Сербенська; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Київ: Центр навч. л-ри, 2004. 214 с. .
20. Словник-довідник з культури української мови / ред. Д. Гринчишин. Київ : Знання, 2004. 367 с.
21. Струганець Л. Культура мови : словник термінів. Тернопіль : Богдан, 2000. 88 с.
22. Тараненко О. О. Словник труднощів української мови. Київ: Довіра, 2005. 432 с.

23. Українська мова за професійним спрямуванням: Практикум: навч. посібн. За ред. Т.В. Симоненко. Київ : Видавничий центр «Академія», 2009. 270 с.

24. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення: навч. посібник. Київ: Літера, 2020. 400 с.

25. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 5-те вид., виправ. і доповнен. Київ: Алерта, 2023. 536 с.

26. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. К.: Освіта, 2012. 270 с.

Інтернет-ресурси

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe

2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>

3. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>

4. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.dnpb.gov.ua

5. Культура мови на щодень: Режим доступу: <http://www.kulturmowy.wikidot.com>

6. Фаріон І. Курси культури української мови. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=c0AaydDTyWQ&list=PL550qqmU30KIgmyUAwYsRm7IFzOBUvm_5

7. Словотвір. Режим доступу: <https://slovotvir.org.ua>

8. Мова -ДНК нації. Режим доступу: <https://mova.online>

9. Словники України онлайн (СУМ-11, орфографічний, фразеологічний

тощо). Режим доступу: <https://r2u.org.ua>

10. Слово на стіні (Instagram/YouTube) Режим доступу:
<https://www.instagram.com/slovonastini>

11. LanguageTool (розпізнавач помилок) Режим доступу:
<https://languagetool.org>

12. Освітній проєкт «Є-мова». Режим доступу:
<https://emova.ukma.edu.ua>

13. Український лінгвістичний портал (УЛІФ). Режим доступу:
<https://www.ulif.org.ua>

14. MOVA.info. Режим доступу: <https://mova.info>

15. Блог «Моволюбам». Режим доступу: <http://l-ponomar.com>

16. Сайт для філологів-українців. Режим доступу: <https://grinch-home.at.ua>

Тестові завдання до модуля 3

1. Мовна норма – це...

- а) знання правил літературної мови;
- б) сукупність загальноприйнятих правил реалізації мовної системи;
- в) використання певного слова у відповідному стилі;
- г) виклад думок у логічній послідовності.

2. Основною ознакою літературної мови є:

- а) унормованість;
- б) наявність лише усної форми існування;
- в) функціонування тільки в галузі державної та політичної діяльності;
- г) наявність лише писемної форми існування.

3. Які мовні норми регулюють правильну вимову звуків, звукосполучень?

- а) орфографічні норми;
- б) лексичні норми;
- в) орфоепічні норми;
- г) стилістичні норми.

4. Які мовні норми регулюють використання мовних засобів, властивих певному стилю?

- а) орфографічні норми;
- б) лексичні норми;
- в) орфоепічні норми;
- г) стилістичні норми.

5. Які мовні норми регулюють правильність написання слів?

- а) орфографічні норми;
- б) лексичні норми;

- в) орфоепічні норми;
- г) стилістичні норми.

6. Літературна мова – це:

- а) національна мова;
- б) унормована, регламентована, відшліфована форма існування загальнонародної мови, що обслуговує найрізноманітніші сфери суспільної діяльності людей;
- в) нижча форма загальнонародної мови;
- г) діалектна мова.

7. Суворе відповідність між словом і тим поняттям, яке цим словом позначається – це...

- а) стислість;
- б) точність формулювань;
- в) доречність;
- г) логічність викладу.

8. У якому рядку подано слова та словосполучення без порушення мовної норми?

- а) вільна вакансія, написати свою автобіографію, захисний імунітет;
- б) вакансія, написати автобіографію, імунітет;
- в) вільна вакансія, написати автобіографію, захисний імунітет;
- г) вакансія, написати свою автобіографію, захисний імунітет.

9. У якому рядку правильно вказано точний час?

- а) пів сьомої, без десяти три, після десяти;
- б) п'ятнацять восьмої, до дванадцяти, за двадцять три;
- в) за десять четверта, двадцять на сьому, після дев'ятої;
- г) одинадцять годин, до двадцяти, чверть по шостій.

10. У якому рядку подано слова та словосполучення без порушення мовної норми?

- а) у відповідності до, згідно, взяти участь;
- б) відповідно до, згідно з, взяти участь;
- в) відповідно, згідно з, приймати участь;
- г) відповідно до, згідно з, приймати участь.

11. Яку мовну норму порушено у словосполученнях *проректор по науковій роботі, лікар по фаху, годувати по годинах*?

- а) граматичну;
- б) лексичну;
- в) стилістичну;
- г) орфографічну.

12. У якому рядку подано слова та словосполучення без порушення мовної норми?

- а) домовлятися, носе, я був виконав, давайте проголосуємо;
- б) я вибачаюся, робота аналізується, запроваджувать, позичати;
- в) домовлятися, свідчити про факти, проголосуймо, випробовування проводять;
- г) відчитуватися, відзначати про успіхи, допомагає, звернення було надійшло.

13. У якому рядку подано слова та словосполучення без порушення мовної норми?

- а) по старих цінах, враження про зустріч, застерегти від небезпеки;
- б) щодо врегулювання, за законом, під час приватизації;
- в) по темі, читаю на англійській мові, присвячувати до відкриття виставки;
- г) порівнюючи до минулого, запрошуємо для роботи в Україні, в цьому році.

14. У якому рядку подано слова та словосполучення без порушення мовної норми?

- а) отримати за накладною, відомості обліку, інструкція про вживання, відправив факсом;
- б) отримати по накладній, відомості з обліку, інструкція по використанню, відправив по факсу;
- в) отримати через накладну, відомості по обліку, інструкція щодо вживання, відправив факсом;
- г) отримати відповідно до накладної, відомості з обліку, інструкція щодо вживання, відіслав факсом.

15. У якому рядку в усіх словосполученнях не порушено норм вживання прийменників?

- а) стосуватися до справи, поставити за приклад, думки від зустрічі;
- б) раз на місяць, всупереч власному бажанню, оплата за тарифом;
- в) за редакцією професора, у два етапи, раз в місяць;
- г) у знак вдячності, про це було відзначено, присутній серед аудиторії.

16. У якому рядку подано словосполучення з порушенням мовних норм?

- а) брати участь, академічна відпустка;
- б) відповідно до правил, виконувати план;
- в) пояснююча записка, приймати міри;
- г) підписати договір, відділ постачання.

17. У якому рядку подано словосполучення з порушенням мовних норм?

- а) повідомити телефоном, на належному рівні;
- б) розмовляти українською мовою, за дорученням батьків;
- в) прийняти участь у змаганнях, на протязі року;
- г) порядок денний, передплата на газети.

18. Яке речення потребує редагування?

- а) Поточні справи виконували довго.
- б) Нарешті ми з другом дійшли згоди.
- в) Працівник написав свою автобіографію.
- г) Зустрінемося через декілька днів.

19. Яке речення не потребує редагування?

- а) Я з ним у добрих відношеннях.
- б) Не роби виду немов не розумієш.
- в) Я знаю це з достовірних джерел.
- г) Я переписався з його братом.

20. У якому рядку подано слова та словосполучення без порушення мовної норми?

- а) повідомити, компетентний з таких питань, об одинадцятій, вихідного дня;
- б) подати звістку, компетентний у таких питаннях, одинадцятої години, у вихідний день;
- в) оповістити, компетентний по таким питанням, на одинадцять, на вихідний день;
- г) поінформувати, компетентний з таких питань, на одинадцять, у вихідний день.

21. У якому рядку подано слова та словосполучення без порушення мовної норми?

- а) аналізуючи події, принагідно, за участі, у разі небезпеки;
- б) під час аналізу подій, за першою можливістю, за участі, при небезпеці;
- в) при аналізі подій, при першій можливості, при участі, за небезпеки;
- г) аналізуючи події, при першій можливості, за участі, за небезпеки.

22. До основних причин появи помилок у вимові належать:

- а) незнання орфографічних правил української літературної мови, відсутність чуття мови;
- б) відсутність культури мовлення, незнання норм літературної мови;
- в) вплив професійного оточення, незнання лексичних значень слів, відсутність культури мовлення;
- г) вплив діалектного оточення, незнання звукових закономірностей споріднених мов і невміння їх розмежовувати, незнання правил вимови української літературної мови.

23. Дотримання причиново-наслідкових зв'язків між окремими висловлюваннями, правильне відтворення взаємозумовленості та взаємозалежності між явищами – це...

- а) точність формулювань;
- б) стислість;
- в) доречність;
- г) логічність викладу.

24. У якому рядку подано правильні відмінкові форми числівника:

- а) стам, на двух, сімомастами, двох третім;
- б) сепидесятьом, двадцятьом, півторам, на одному;
- в) п'ятдесятьма, дев'ятистам, сорока, чотирма;
- г) п'ятидесяти, шістьдесяти, сімстами, тридцятьма.

25. У якому рядку подано утворені неправильно словосполучення?

- а) авторитетний викладач, авторитарний стиль;
- б) лікувальний афект, у стані ефекту;
- в) цитована стаття, цитатний план;
- г) дипломний проект, дипломований спеціаліст.

26. Джерелом походження фразеологізмів *спалити мости, ахіллесова п'ята, дамоклів меч, подвиги Геракла* є:

- а) усна народна творчість;
- б) художня література;
- в) виробничо-професійна сфера;
- г) антична література.

27. У якому рядку подано синонімічні фразеологізми?

- а) зачепити за живе, зривати маску, розплющити очі, перемивати кісточки;
- б) очей не відірвати, ні в казці сказати ні пером написати, хоч з лиця воду пий, писана красуня;
- в) брати на себе, укривати ганьбою, врізати дуба, допікати до живого;
- г) обливати брудом, гав ловити, розкривати рота, собаку з'їсти.

28. На які дві великі групи поділяють словники?

- а) лінгвістичні, літературні;
- б) енциклопедичні, лінгвістичні;
- в) літературні, тлумачні;
- г) енциклопедичні, тлумачні.

29. Що є предметом опису енциклопедичних словників?

- а) лексичне значення слів;
- б) сутність предметів і явищ, які називаються певними словами, характеристика понять;
- в) історія явищ та предметів;
- г) походження слів.

30. У якому реченні є порушення лексичної норми?

- а) Довелося з цього питання терміново збирати учнів.
- б) За цей вчинок його лишили премії.

- в) Препарат непридатний до вживання.
- г) Ми приготували квитки для контролю.

31. Яку мовну норму порушено у словосполученнях: *грудна клітина, на протязі місяця, пугати кольори?*

- а) лексичну;
- б) орфографічну;
- в) граматичну;
- г) морфологічну.

32. Яке словосполучення є нормативним?

- а) міроприємства на наступний рік;
- б) лишній раз;
- в) вірна відповідь;
- г) оскаржити вирок.

33. У якому рядку подано вжиті правильно словосполучення?

- а) довга тунель, сильний нежить, красива тюль, лікувальна шампунь;
- б) красива папороть, гіркий полин, чорна вуаль, дорога салямі;
- в) наукова степінь, гарна тюль, чистий посуд, веселий ярмарок;
- г) старий пенсне, несподіваний вето, науковий ступінь, гарна панно.

34. Яке речення із дієприслівниковим зворотом побудоване неправильно?

- а) Вислухавши учня, вчитель дав йому декілька порад.
- б) Скопавши город, хлопці почали садити картоплю.
- в) Переїхавши до міста, у нього почалися проблеми зі здоров'ям.
- г) Прочитавши синового листа, мати відразу заспокоїлась.
- д) Оглядаючи хворого, лікар розпитував його про умови праці.

35. Продовжіть речення: „Слово листопад необхідно писати в родовому відмінку однини із закінченням -у, якщо воно позначає....”:

- а) процес опадання листя;
- б) назву місяця;
- в) закінчення місяця;
- г) початок місяця.

36. У якому рядку усі частки необхідно писати окремо?

- а) написав/би, немов/би, як/небудь, що/разу, надумав/таки;
- б) все/ж/таки, отакій/то, все/таки, стань/бо, аби/куди;
- в) електроніка/ж, тільки/що, таки/прийшли, ну/й, напевд/чи;
- г) поки/що, колись/то, як/от, саме/тому, дай/но.

37. У якому рядку всі слова з часткою *не* написано правильно?

- а) ненавидіти, незважаючи на, нечитаючи, не мій, не один;
- б) не турбувати, неабияк, невиконана вчасно робота, невесело (сумно), не та;
- в) не сьомий, недовіра, несамовито, нещодавно, не мовбито;
- г) нелегко, невтямки, не люблю, не проживши, неабиякий.

38. У якому реченні є порушення лексичної норми?

- а) Він душею й серцем вболіває за справу.
- б) На протязі двох тижнів я вживав ці ліки.
- в) Не варто так близько брати все до серця.
- г) На будову привезли дві машини розчину.

39. У якому реченні не порушено мовних норм?

- а) Відповідно до плану роботу буде завершено наступного тижня.
- б) На рахунок цього я маю свою власну думку.
- в) По наказу ректора його відчислили з університету.
- г) Моя мама на даний час тимчасово не працююча.

40. У якому словосполученні правильно вжито прийменник *по*?

- а) по нашій ініціативі;
- б) по власному бажанню;
- в) відпустка по хворобі;
- г) по обидва боки дороги.

Питання до іспиту зі «Стилістики і культури мови»

1. Стилістика як наука. Зв'язок стилістики з іншими дисциплінами.
2. Стил як функціональний різновид мови. Стили української мови. Експресивні стилі.
3. Соціальна природа стилю та статистичний характер стильового варіювання. Сильові норми.
4. Предмет і завдання фоностилістики. Основні засоби евфонії української мови.
5. Основні засоби звукової і графічної організації художніх стилів (художнього, публіцистичного та фольклорного тексту): звукопис, ритм, рима, звукоповтори, експресивна інтонація, логічний та емпатичний наголос, розмовна рима та ін..
6. Основні фонетичні та графічні засоби організації нехудожніх стилів української мови.
7. Основні прийоми досягнення милозвучності усного розмовного мовлення (інтонація, сила голосу, висота тону, темп, паузи, логічний та емпатичний наголос).
8. Необразні та образні переносні значення слів. Тропи. Види тропів (метафора, загальнономовна й авторська метафора, персоніфікація та уособлення як різновиди метафори, метонімія, синекдоха, епітет (постійні, колірні, етичні епітети), перифраз, літота, гіпербола, алегорія, іронія).
9. Роль і місце тропів у різних стилях.
10. Місце та роль омонімії в різних стилях. Міжмовна омонімія як стилістичний засіб.
11. Паронімія як стилістичне явище та як вада тексту.
12. Синоніми загальнономовні, стилістичні, контекстуальні, їх роль у різних стилях.

13. Евфемізми, доцільність їх уживання у різних стилях; табу. Перифрази як один із видів синонімічних замінів, їх стилістичні можливості.
14. Загальномовні та контекстуальні антоніми, їх стилістичні функції. Оксиморон, антитеза, альтернативне запитання. Прихована антонімія в основі іронії.
15. Стилiстична фразеологiчна парадигма; фразеологiчна експресiя. Стилiстична специфіка структурно-семантичних типiв фразеологiзмiв.
16. Рiзновиди фразеологiзмiв за походженням та специфікою використання. Функції фразеологiчних одиниць у текстах рiзних стилiв. Синонімія фразеологiзмiв.
17. Трансформація фразеологiзмiв. Поняття фразеологiчної експресії, її вияв у мовних стилях.
18. Стилiстичні можливості морфологiчних способiв словотворення: стилістичний потенціал суфіксації; стилістичне використання префіксації; безсуфіксне творення iменникiв у розмовному, публіцистичному, художньому стилях; осново- та словоскладання в системі українського стилістичного словотвору; стилістичні функції аббревіації.
19. Неморфологiчні способи словотворення в аспекті стилістики ресурсiв української мови.
20. Морфологiчні засоби нехудожніх стилiв, художнього мовлення, розмовного стилю та фольклору.
21. Стилiстичні можливості iменника та його граматичних категорiй.
22. Стилiстичні функції прикметника та його граматичних форм.
23. Стилiстична роль займенника.
24. Стилiстична роль числiвника.
25. Стилiстична виразність дiєслiвних форм та їх граматичних категорiй.
26. Стилiстична роль прислiвника.
27. Стилiстичні функції сполучника, прийменника, частки, вигука.
28. Стилiстичні можливості функціональних типiв речень (розповiдних, спонукальних, питальних; стверджувальних і заперечних).

29. Стилiстичнi функцiї окличних i неокличних речень у рiзних стилях української мови.
30. Стилiстична роль порядку слiв у простому реченнi. Функцiї iнверсiї в художнiх i нехудожнiх стилях.
31. Засоби стилiстичного увиразнення головних i другорядних членiв речення.
32. Функцiональнi можливостi односкладних i неповних речень у рiзних стилях мови.
33. Використання парцеляцiї в рiзних стилях мови. Уживання обiрваних речень як стилiстичний прийом.
34. Функцiонування однорiдних членiв речення в рiзних стилях. Стилiстичнi функцiї амплiфiкацiї та алогiчної однорiдностi.
35. Вiдокремлення другорядних членiв речення та уточнювальнi члени речення як стилiстичне явище.
36. Стилiстичне навантаження вставних i вставлених конструкцiй як основних засобiв вираження авторської модальностi у текстах рiзних стилiв.
37. Семантико-структурнi особливостi звертань (власне звертань i риторичних) та речень-звертань (вокативних речень) i їх стилiстичнi можливостi у рiзних стилях. Основнi прийоми ускладнення звертальних формул в українській мовнiй традицiї й у художнiх стилях.
38. Стилiстичне навантаження складного елементарного й неелементарного речення. Семантико-стилiстична характеристика перiоду та надфразних єдностей.
39. Стилiстичнi функцiї абзацу у тексті. Форми чужого мовлення в рiзних стилях.
40. Стилiстичнi можливостi елiпсису, умовчання, плеоназму, тавтологiї, анафори, епiфори, рефрену, лейтмотиву, анепiфори, епанафори, синтаксичного паралелiзму, риторичних запитань та звертань, запитань i вiдповiдей та iн.
41. Культура мови як окрема лiнгвiстична дисциплiна, зв'язок з iншими науковими дисциплiнами.

42. Традиції українського красномовства. Внесок українських лінгвістів, визначних діячів літератури й культури в розробку теорії та практики культури мови.
43. Мова та культура мовлення. Поняття спілкування.
44. Поняття мовних норм. Причини їх порушення.
45. Правильність мовлення як визначальна ознака культури мовлення.
46. Чистота мовлення, її зв'язок з правильністю. Виявлення чистоти в орфоєпії, слововживанні, інтонації.
47. Змістовність та точність мовлення.
48. Логічність мовлення. Поняття алогізмів.
49. Багатство мовлення, критерії його оцінювання. Виразність мовлення. Шляхи її вдосконалення.
50. Доречність мовлення. Її зв'язок з точністю, чистотою та виразністю. Доречність стильова, контекстуальна, ситуативна.
51. Комунікативна професіограма фахівця.
52. Мовний, мовленнєвий та спілкувальний етикет.
53. Орфоєпічні норми. Причини їх порушення.
54. Акцентуаційні мовні норми. Особливості наголошування слів в українській мові. Складні випадки наголошування. Інтонаційні норми.
55. Правила милозвучності української мови.
56. Культура мовлення та найпоширеніші мовленнєві помилки.
57. Лексичні норми. Причини їх порушення. Закони сполучуваності слів.
58. Особливості вживання багатозначних слів, омонімів, паронімів. Евфемізми й мовна етика.
59. Суржик та кальковані слова.
60. Плеоназм і тавтологія як надлишкові засоби мови.
61. Іншомовні слова в складі лексичної системи української мови.
62. Фразеологічні норми. Причини їх порушення.
63. Поняття морфологічної норми. Варіантність морфологічної норми.

64. Норма й основні морфологічні категорії: рід, число, відмінок, ступені порівняння.
65. Нормативність прізвищ та топонімів.
66. Морфологічні норми іменника, прикметника, числівника, займенника, дієслова.
67. Поняття синтаксичної норми.
68. Складні випадки синтаксичного узгодження.
69. Складні випадки синтаксичного керування.
70. Культура вживання прийменників.
71. Порядок слів у реченні.
72. Активні та пасивні звороти.
73. Однорідні члени речення. Помилки в реченнях з однорідними членами.
74. Відокремлені члени речення. Помилки в реченнях із відокремленими членами.
75. Пряма й непряма мова.
76. Вставні та вставлені конструкції.
77. Попередження помилок, пов'язаних із будовою речень.